

1342
ИЗВОД ЗА УРБАНИЗАМ ПОКРАЈИНЕ
НОВИ САД

Примљено:	08-01-2021	
Број	Прилог	Орг. јед.
58/12		

Републички завод за заштиту споменика културе - Београд
Institute for the Protection of Cultural Monuments of Serbia - Belgrade

Радослава Грујића 11 Radoslava Grujića 11
 11118 Београд 11118 Belgrade
 Србија Serbia

Тел. (011) 24 54 786 Phone +381 11 24 54 786
 Факс (011) 34 41 430 Fax +381 11 34 41 430

e-mail: office@heritage.gov.rs

ПОКРАЈИНСКИХ ОРГАНА УПРАВЕ

ICAF

Датум / Date:
 Број / Ref.

23.12.2020
 6-93/2020-1
 Република Србија

Аутономна Покрајина Војводина
 Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине

28-12-2020			
Орган	Ј	ВР	СТА
140	35	47	20

3598

21000 НОВИ САД
 Булевар Михајла Пупина 16

Уважени,

На основу Вашег захтева за издавање услова за израду регионалног Просторног плана Аутономне покрајине Војводина 2021-2035 (број: 140-35-47/2020-01 од 1.12.2020.г.), Републички завод за заштиту споменика културе је израдио елаборат *Услови чувања, одржавања и коришћења културних добара и мере заштите за потребе израде Регионалног Просторног плана Аутономне покрајине Војводина*, који Вам достављамо у прилогу. Прописивање мера техничке заштите за категорисана културна добра од изузетног значаја за Републику Србију и услове чувања, одржавања и коришћења и мере заштите за израду Регионалног просторног плана Аутономне Покрајине Војводине, је у надлежности Републичког завода за заштиту споменика културе Београд, а за друга културна добра у надлежности територијално надлежних служби у складу са законом. Саставни део овог документа чини ЦД.

поштовањем,

Обрадил:

Мирјана Андрић, историчар уметности
 Марија Драговић, етнолог

Милана Радојевић, лингвиста

Марија Радојевић, историчар уметности

Марија Драговић, етнолог

Директор

Мирјана Андрић

Марија Радојевић

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД
ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ
Бр. 6-93/2020-2
23. 12. 2020. год
Београд

Републички завод за заштиту споменика културе - Београд

У С Л О В И

ЧУВАЊА, ОДРЖАВАЊА И КОРИШЋЕЊА НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
И

МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗА ПОТРЕБЕ ИЗРАДЕ

РЕГИОНАЛНОГ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНА

ОД 2021 ДО 2035.

Београд, децембар 2020.

Наручилац: Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине

Израда: Републички завод за заштиту споменика културе – Београд

Наслов: Услови чувања, одржавања и коришћења непокретних културних добара и мере заштите за потребе израде Просторног плана Републике Србије од 2021 до 2035.

Стручни тим: Мирјана Благојевић, археолог
Снежана Јејић, д.и.а.
Миладин Лукић, д.и.а.
Ивана Ранковић Миладиновић, историчар уметности
Марија Драгишић, етнолог

Београд, децембар 2020.

Ј Директор
Мирјана Андрић
Мирјана Ранковић

У С Л О В И
ЧУВАЊА, ОДРЖАВАЊА И КОРИШЋЕЊА НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА И
МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗА ПОТРЕБЕ ИЗРАДЕ
РЕГИОНАЛНОГ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНА
ОД 2021 ДО 2035.

Културно наслеђе АП Војводине је веома разноврсно и вредно и представља значајан потенцијал развоја. Његова разноликост тражи специфичан приступ планирању успешног развоја земље, које ће културно наслеђе користити за афирмацију регионалних посебности подспешујући јавни интерес у одрживом управљању културним наслеђем.

Међу просторним целинама, односно културним пределима у АП Војводини, приоритети су спровођење мера заштите, развој и уређење манастира на Фрушкој Гори, Сремских Карловаца, Петроварадинске тврђаве, Бача (тврђава, Бођани, Плавна), Карађорђева и Сирмујима. Стање у појединим областима заштите културног наслеђа разликује се по сегментима и врстама културног наслеђа, али је заједнички именитељ бриге о културној баштини да је она, у највећој мери, последњих година била недовољна, непланска, спорадична, а у појединим случајевима и недовољно стручна. Велики број споменика културе, археолошких налазишта и просторних културно-историјских целина од изузетног значаја је угрожен, како од зуба времена, неадекватне намене за коју се користи, тако до непримерене легализације и изградње у непосредном окружењу градитељског наслеђа (трасирање саобраћајница, индустрије, инфраструктуре и сл.). Пракса је показала да се за просторне планове важних целина, као што је ГП Новог Сада до 2030. године, који се већ три пута враћа на дораду (прва 2011, а последња 2019. године), нескритично мењају стратешки циљеви, што се негативно одражава на културна добра и животну средину.

У ситуацији када се археолошки локалитети налазе у урбаним подручјима или површинама где се планира ширење насеља/града, приступ њиховој заштити мора бити прилагођен специфичностима заштићених или потенцијалних налазишта. За локалитете на подручјима која су неизграђена, без обзира на то да ли су утврђени или не, постоји могућност да се спроведе заштита кроз израду планског документа. На тим просторима не може да се планира изградња, нити укопавање инфраструктуре. Будући да су најчешће у питању неистражени локалитети, прелиминарним археолошким истраживањима могуће је да се прецизније одреде границе простирања, што је свакако од значаја за даље планирање и изградњу. Просторним Планом потребно је да се омогуће предуслови да се у поступку израде и усвајања просторних планова и планске документације обављају благовремена археолошка истраживања са циљем да се дефинишу положај археолошких локалитета на катастарском плану и мере заштите истих, а све како би се предупредиле потешкоће код реализације урбанистичких пројеката и других пројеката изградње на просторима где је евидентирано археолошко наслеђе.

Прописивање мера техничке заштите за категорисана културна добра од изузетног значаја за Републику Србију и услове чувања, одржавања и коришћења и мере заштите за израду Регионалног просторног плана Аутономне Покрајине Војводине, је у надлежности Републичког завода за заштиту споменика културе Београд, а за друга културна добра у надлежности територијално надлежних служби у складу са законом.

НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА ОД ИЗУЗЕТНОГ ЗНАЧАЈА У АП ВОЈВОДИНИ

Назив НКД	Општина	Насељено место и адреса	Напомена	Број у Централном регистру	Број Службеног гласника РС категоризација
Споменици културе					
Манастир Бођани	Бач	Бођани		СК 1013	РС 16/90
Фрањевачки самостан	Бач	Бач		СК 1014	РС 16/90
Дворац породице Дуиђерски	Бачка Паланка	Челарево	Комплекс у Челареву чини просторни парк у коме се поред великог дворца налази и мањи као и велика економска зграда	СК 1015	РС 16/90
Кућа у Нештину	Бачка Паланка	Нештин, Коче Поповића 34		СК 1016	РС 16/90
Кућа у Бачком Петровцу	Бачки Петровац	Бачки Петровац, Б.Мокића 7		СК 1017	РС 16/90
Преводница "шлајз"	Бечеј	Бечеј		СК 1039	РС 16/90
Манастир Беочин	Беочин	Беочин		СК 1018	РС 16/90
Манастир Раковац	Беочин	Беочин		СК 1019	РС 16/90
Владичански двор	Вршац	Вршац		СК 1425	РС 16/90

Манастир Месић	Вршац	Месић		СК 1020	РС 16/90
Српска православна црква	Жабалъ	Чуруг		СК1207	РС 16/90
Црква св. Николе	Инђија	Стари Сланкамен		СК 1021	РС 16/90
Манастир Велика Ремета	Ириг	Велика Ремета		СК 1022	РС 16/90
Манастир Врдник-Раваница	Ириг	Врдник		СК 1023	РС 16/90
Манастир Гргетег	Ириг	Гргетег		СК 1024	РС 16/90
Манастир Јазак	Ириг	Јазак		СК 1025	РС 16/90
Манастир Крушедол	Ириг	Крушедол		СК 1040	РС 16/90
Манастир Мала Ремета	Ириг	Мала Ремета		СК 1026	РС 16/90
Манастир Ново Хопово	Ириг	код Ирига		СК 1041	РС 16/90
Манастир Старо Хопово	Ириг	код Ирига		СК 1042	РС 16/90
Сретењска црква	Ириг	Крушедол		СК 1027	РС 16/90
Православна црква	Кикинда	Кикинда		СК 1043	РС 16/90
Сувача	Кикинда	Кикинда	На углу Немањине и Моравске улице	СК 1028	РС 16/90
Православна црква	Кикинда	Мокрин		СК1238	РС 16/90
Румунска православна црква	Ковачица	Уздин		СК 1029	РС 16/90
Арача	Нови Бечеј	Нови Бечеј		СК 1030	РС 16/90
Алмашка црква	Нови Сад	Нови Сад		СК 1154	РС 16/90
Успењска црква	Нови Сад	Нови Сад		СК 1156	РС 16/90

Манастир Војловица	Панчево	Панчево		СК 1424	РС 16/90
Црква св. Преображења	Панчево	Панчево		СК 1051	РС 16/90
Амбари и котобање	Пећинци	Карловчић, Спојанска 50	Амбар са окућницом	СК 1031	РС 16/90
Црква св. Луке у Купинову	Пећинци	Купиново		СК 1044	РС 16/90
Кућа у Огару	Пећинци	Огар, Шумска 29		СК 1032	РС 16/90
Православна црква	Пећинци	Сибач		СК 1052	РС 16/90
Патријаршијски двор	Сремски Карловци	Сремски Карловци	Комплексу двора придају и: "стари двор" и економско двориште са објектима	СК 1034	РС 16/90
Саборна црква	Сремски Карловци	Сремски Карловци		СК 1053	РС 16/90
Манастир Дивша	Сремска Митровица	Дивша		СК 1033	РС 16/90
Манастир Кувездин	Сремска Митровица	Дивош		СК 1045	РС 16/90
Манастир Петковица	Сремска Митровица	Шишатовач		СК 1046	РС 16/90
Манастир Шишатовач	Сремска Митровица	Шипатовач		СК 1050	РС 16/90
Стара српска црква св. Стефана	Сремска Митровица	Сремска Митровица		СК 1047	РС 16/90
Црква св. Јована	Сомбор	Сомбор		СК 1174	РС 16/90
Амбари и котобање	Стара Пазова	Голубинци, Пазовачки 42 и 46		СК 1048, 1049	РС 16/90
Синагога	Суботица	Суботица		СК 1035	РС 16/90
Градска кућа	Суботица	Суботица		СК 1036	РС 16/90
Православна црква	Тител	Вилово		СК 1211	РС 16/90

Римокатоличка црква	Чока	Чока		СК 1037	РС 16/90
Манастир Привина Глава	Шид	Привина Глава		СК 1038	РС 16/90
Православна црква	Шид	Моловин		СК 1451	РС 16/90
Просторно културно-историјске целине					
Тврђава и подграђе у Бачу	Бач	Бач	Обухвата тврђаву и Улицу бачке тврђаве	ПКИЦ 52	РС 16/90
Градско језгро Сремских Карловаца	Сремски Карловци	Сремски Карловци	Обухвата: Трг Бранка Радичевића, Улице ЈНА, Лењинова и Маршала Тита	ПКИЦ 47	РС 16/90
Фрушка Гора са манастирима и другим споменицима	Бачка Паланка, Беочин, Инђија, Ириг, Нови Сад, Сремска Митровица, Шид		Обухвата подручје Националног парка Фрушка Гора	СК 1018, 1019, 1022, 1023, 1024, 1025, 1026, 1033, 1038, 1040, 1041, 1042, 1045, 1046, 1050	РС 16/90
Археолошка налазишта					
Жидовар	Вршац	Орашац	Налази се на источној граници Делибрадске пешчаре, у сливу реке Караш	АН 107	РС 16/90
Град-Старчево	Панчево	Старчево	Налази се на обали Дунава	АН 104	РС 16/90
Басијана	Рума	Доњи Петровци	Налази се на потесу "Ледине" у атару села Доњи Петровци	АН 105	РС 16/90
Гомолава	Рума	Хртковци	Налази се на обали Саве у	АН 108	РС 16/90

			атару села Хртковаца		
Сирмијум	Сремска Митровица	Сремска Митровица	Обухвата ширу градску и приградску територију Сремске и Мачванске Митровице	АН 106	РС 16/90
Тителски плато	Тител	Тител		АН 123	РС 16/90
Челарево	Бачка Паланка	Челарево	Обухвата ушћа Тисе и Бегеја у Дунав	АН 109	РС 16/90
Знаменита места					
Место битке код Сланкамена 1691.г.	Инђија	Стари Сланкамен	Налази се у атару Старог Сланкамена	ЗМ 27	РС 16/90
Меморијални комплекс	Ковачица	Идвор	Родна кућа Михаила Пупина, основна школа коју је похађао, задужбина и дом М.Пупина	ЗМ 39	РС 16/90
Место битке код Петроварадина 1716.г.	Нови Сад	Нови Сад	Обухвата тромеђу Сремских Карловаца, Петроварадина и Буковца	ЗМ 28	РС 16/90
Место битке код Сенте 1697.г.	Сента	Сента	Место Поронг јужно од Сенте	ЗМ	РС 16/90
Место Карловачког мира 1699.године	Сремски Карловци	Сремски Карловци	Капела мира	ЗМ 26	РС 16/90
Место пробоја на Сремском фронту	Шид	Адашевац		ЗМ 41	РС 16/90

На територији АП Војводине постоје актуелни ПППН који су обавезујући у погледу заштите културних добара: Просторни план подручја посебне намене Културног предела Бач („Сл. лист АПВ“ број 14/2015), Просторни план подручја посебне намене културног предела Сремски Карловци („Сл. лист АПВ“ број 57/2017), Просторни план подручја посебне намене Фрушка Гора („Сл. Лист АПВ“ број 8/2019), Просторни план подручја посебне намене Тителски брег („Службени лист АПВ“, бр. 10/2016).

Подручје Сремских Карловаца је препознато као једна од карактеристичних тачака регионалног идентитета на националном и међународном нивоу. Унутар подручја обухвата Просторног плана –Културни предео Сремски Карловци, дефинисане су три предеоне целине у оквиру којих се налази девет просторних подцелина. Просторним планом успостављене су мере и смернице за ефикасније управљање планским подручјем. Принципи за њихово утврђивање формулишу се кроз три основне димензије предела: „Предео као карактер локалне заједнице“ - подручје снажне идентификације локалног становништва; „Предео као институција“ - друштвено организовано подручје; „Предео као ресурс“ - подручје за које се могу успоставити индикатори друштвено економског и физичког развоја. Одлуком о утврђивању граница заштићене околине и мера заштите просторно културно-историјске целине **„Градско језгро Сремских Карловаца“**, непокретног културног добра од изузетног значаја, утврђена је просторно културно-историјска целина (ПКИЦ) и њена заштићена околина. Основна ограничења у коришћењу наведеног простора су дата кроз опште и посебне мере заштите у ПКИЦ и њеној заштићеној околини. (Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја („Службени гласник РС“, број 16/90) и Одлука о утврђивању граница заштићене околине и мера заштите просторно културно-историјске целине „Градско језгро Сремских Карловаца“, непокретног културног добра од изузетног значаја („Службени гласник РС“, број 12/16). Према подацима објављеним на порталу Републичког завода за заштиту споменика културе на посматраном подручју налази се археолошки локалитет, који се налази на прелиминарној листи културних добара серијске номинације „Границе Римског царства“ – Чортановци, Ad Herculae).

У подручју обухвата Просторни план подручја посебне намене **Фрушка гора** који покрива општине Беочин и Сремске Карловце, делове општина Бачка Паланка, Инђија, Ириг, Рума и Шид и делове града Нови Сад и Сремска Митровица, налази се вредно споменичко наслеђе, велики број непокретних културних добара од чега је 27 од изузетног значаја за Републику Србију. Велики квалитет овог просторног плана садржан је у чињеници да је подручје Фрушке Горе са манастирима и осталим материјалним и нематеријалним културним наслеђем препознато као културно подручје или културни предео. У оперативним циљевима истакнуто је уређење и презентација непокретних културних добара, очување аутентичности и изворног окружења, укључивање културног наслеђа у европске и националне путеве културе, као и успостављање локалног и регионалног идентитета у складу са европским стандардима заштите где је културно наслеђе развојни ресурс. Према подацима објављеним на порталу Републичког завода за заштиту споменика културе на подручју Националног парка Фрушка Гора налазе се археолошки локалитети, који су на прелиминарној листи културних добара серијске номинације „Границе Римског царства“: Михаљевачка шума – Ad Herculae, Чортановци, Петроварадин (Cusum) и Стари Сланкамен, (Acumincum), Инђија.

Cultural landscape of Bač and its surroundings (01/02/2019)

Номинациони досије и план управљања (менаџмент план) за добро „Културни предео Бач са околином“ предвиђени су да се израде и предају Центру за светско наслеђе до 31. јануара 2021. године.

Културним добром управља „Фондација Покрајинског завода за заштиту споменика културе Петроварадин за управљање културним пределом Бача“ која је основана у октобру 2019. године. Археолошка истраживања и конзерваторско-рестаураторске радове спроводи Покрајински завод за заштиту споменика културе Петроварадин.

Просторни план подручја посебне намене Културног предела Бач, број 14, Службени лист АП Војводине, 8. април 2015. израђен је у циљу заштите вредности културног предела и представља искорак у досадашњој пракси израде планских докумената, на овај начин дефинисана је категорија културног предела.

Frontiers of the Roman Empire – The Danube Limes (31/01/2020)

Номинациони досије и план управљања (менаџмент план) за добро „Граница Римског царства – дунавски Лимес“ предвиђени су да се израде и предају Центру за светско наслеђе до 31. јануара 2021. године.

Begeč (<i>Castellum Onagrinum</i>), Mostobran i utvrđenje pomoćnih jedinica	Novi Sad
Petrovaradin (<i>Cusum</i>), utvrđenje pomoćnih jedinica	Petrovaradin
Čortanovci, Mihaljevačka šuma (<i>Ad Herculae</i>), utvrđenje pomoćnih jedinica	Indija
Slankamen (<i>Acumincum</i>), utvrđenje pomoćnih jedinica	Indija
Surduk (<i>Rittium</i>), utvrđenje pomoćnih jedinica	Stara Pazova

У више планских докумената уграђене су мере за заштиту локалитета који ће чинити листу ове номинације у Републици Србији, а кључни су следећи: ПП АП Војводина; ПП Национални парк Фрушка Гора; ПДР Стари Сланкамен; ПДР Петроварадинске тврђаве у Новом Саду, ПДР двоколосечне пруге Београд – Нови Сад – Суботица – граница Мађарске.

Решавајући по захтеву Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре – Сектор за просторно планирање, урбанизам и становање, улица Немањина 22–26, којим се траже услови чувања, одржавања и коришћења за израду "Регионалног просторног плана Аутономне Покрајине Војводине 2021. до 2035. година", утврђује следеће:

УСЛОВЕ ЧУВАЊА, ОДРЖАВАЊА И КОРИШЋЕЊА И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗА ИЗРАДУ РЕГИОНАЛНОГ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ

Од 2021. до 2035. године

I. Утврђују се следећи услови чувања, одржавања и коришћења и мере заштите за израду Регионалног Просторног плана Аутономне Покрајине Војводине:

- Прописивање мера техничке заштите за категорисана културна добра од изузетног значаја за Републику Србију услове чувања, одржавања и коришћења и мере заштите за израду Регионалног просторног плана Аутономне Покрајине Војводине је у надлежности Републичког завода за заштиту споменика културе Београд, а за друга културна добра у надлежности територијално надлежних служби у складу са законом.
- За сва културна добра од изузетног значаја по питању њиховог очувања дефинисане су посебне мере заштите, које су регулисане законом и саставни су део сваке Одлука о утврђивању за културно добро. На основу Закона о културним добрима, заштићена околина непокретног културног добра ужива заштиту као и непокретно културно добро.

Манастири

Ужа зона заштите манастирског комплекса уређиваће се применом следећих мера:

- забрањује се грађење нових објеката,
- сву планску, урбанистичку и техничку документацију треба радити у складу са условима и мерама заштите непокретног културног добра утврђеним од стране надлежне службе за заштиту културних добара (уређење порте, инфраструктурно опремање и сл.),
- очувати карактеристичне елементе архитектуре, габарита, конструктивних и декоративних елемената екстеријера и ентеријера, карактеристичне материјализације (без могућности примене савремених материјала за обраду фасада и сл.) и мобилијара,
- урадити ремоделацију архитектонски неприватљивих објеката у зони,
- у случају земљаних радова обавезно је археолошко праћење радова.

Шира зона заштите манастирског комплекса уређиваће се применом следећих мера:

- забрањује се изградња великих инфраструктурних система,
- забрањује се извођење радова којима се може угрозити статичка стабилност објеката,
- забрањује се складиштење отпадних и штетних материја.
- сву планску, урбанистичку и техничку документацију за уређење шире зоне заштите као и изградњу планираних објеката радити у складу са условима утврђеним од стране надлежних служби за заштиту природе и културних добара,

Сакрални објекти

Заштита сакралних објеката вршиће се применом следећих услова и мера:

- сву планску, урбанистичку и техничку документацију радити у складу са условима и мерама заштите непокретног културног добра, утврђеним од стране надлежне службе за заштиту културних добара,
- црква са заштићеном околином, као непокретно културно добро од изузетног или великог значаја, подлеже највишем степену заштите кроз примену конзерваторских мера и очување аутентичности, карактеристичних елемената архитектуре, габарита, конструктивних и декоративних елемената екстеријера и ентеријера, карактеристичне материјализације (без примене савремених материјала за обраду фасада) и мобилијара,
- забрањује се замена појединих елемената новим израђеним од савремених материјала (ПВЦ или алуминијумска столарија),
- могућа је само конзервација или рестаурација споменичких делова према датим конзерваторским условима, односно израђеном главном архитектонско грађевинском пројекту;
- за уређење порте потребно је урадити пројекат партерног, хортикултурног и пејсажног уређења по условима службе за заштиту природе и службе за заштиту споменика културе,
- као предуслов за конзервацију и потенцијалну реконструкцију извршити неопходна археолошка истраживања самог храма и околног простора,
- конзерваторско-рестаураторске радове на сликарству могу вршити само овлашћена лица, у складу са Законом.

Просторне културно-историјске целине насеља

Заштита и уређивање просторне културно-историјске целине насеља реализоваће се применом следећих услова и мера:

- сву планску, урбанистичку и техничку документацију за ове целине радити у складу са условима и мерама заштите непокретног културног добра, утврђеним од стране надлежне службе за заштиту културних добара,
- потребно је очувати старе урбане матрице насеља, са карактеристичним урбаним елементима и регулацијама,
- очувати постојећу парцелацију, волумен и изграђеност парцела,
- очувати постојеће грађевинско-регулационе линије и принцип ивичног, традиционалног грађења тамо где је очуван, као и ревитализовати принцип ивичне регулације,
- очувати архитектонске облике објеката са утврђеним својствима (вертикални и хоризонтални габарит, изгледи фасада, кровне масе), традиционалне материјализације (материјали за изградњу и обраду, кровни покривач, декоративни елементи); за све интервенције у простору, за које се прибавља грађевинска дозвола морају се прибавити мере техничке заштите које утврђује надлежни Завод за заштиту споменика културе,
- посебним пројектом предвидети оживљавање и уређење простора центра насеља, по условима и мерама службе заштите,
- извршити рехабилитацију или замену новим објектима девастиране објекте и ремоделацију непримерених архитектонских форми; доградња постојећих објеката утврђиваће се у односу на валоризацију појединачних објеката,

- свако urbano saniranje koje bi obuhvatalo uklanjaње objekata sa utvrđenim svojstvima (arhitektonско, амбијентално, историјско) мора се извршити уз претходне услове службе заштите,
- урбанистичко, комунално и хортикултурно опремање, уређење и одржавање јавних простора утврђиваће се у складу са условима службе заштите споменика културе,
- забрањује се извођење радова који могу угрозити статичку стабилност објекта.

Објекти народног градитељства

Заштита објеката народног градитељства вршиће се применом следећих услова и мера:

- очувати постојећу парцелацију, волумен и изграђеност парцела,
- очувати постојећи хоризонтални и вертикални габарит објеката,
- очувати архитектонски облик и традиционалне грађевинске материјале којима су објекти грађени, а који ће се детаљно утврдити путем мера техничке заштите,
- очувати или реконструисати изворни изглед, типске карактеристике, декоративне елементе уз примену оригиналних материјала на основу конзерваторских услова,
- у случају девастираних објеката, извршити рехабилитацију или замену на основу сачуваних обликовних елемената и података,
- у непосредној близини споменика забранити изградњу објеката који својом архитектуром, димензијама, формом и функцијом деградирају споменичко својство заштићеног објекта,
- забрањује се замена појединих елемената новим израђеним од савремених материјала (ПВЦ или алуминијумска столарија);
- забранити радове који могу пореметити статичку стабилност објекта,
- постојеће функције могуће је допунити новим према потребама власника, а да се при том задржи специфичан карактер објеката, односно градитељске целине,,
- за све радове у непосредној близини споменика неопходна је сагласност надлежног Завода за заштиту споменика културе.

Меморијални комплекси, споменици и спомен обележја

Заштита ових објеката вршиће се применом следећих услова и мера:

- споменичка подручја и објекте штитити у изворном, интегралном облику
- очувати целине старих гробаља, појединачно заштићених надгробника и обележја у аутентичном стању;
- дозвољене су урбанистичке интервенције у циљу регулације приступа спомен обележју, као и партерна решења заштићене зоне спомен обележја.

Објекти индустријске архитектуре

- заштити споменичка подручја и објекте усклађивањем интервенција са њиховом споменичком функцијом;
- намена споменичких подручја и објеката може бити преименована и усклађена са потребама становништва, а уз сагласност службе заштите.

Археолошки локалитети

- забрана неовлашћеног копања, одношења камена и земље са налазишта,
- забрана промене конфигурације терена, забрана изградње објеката, забрана сечења стабала или пошумљавања терена, као и превлачења стабала преко налазишта,
- забрана градње инфраструктуре, индустријских објеката и постројења,

- забрана неовлашћеног прикупљања покретних археолошких налаза,
- забрана извођења рударских радова, забрана просипања, одлагања и привременог или трајног депоновања отпадних и штетних материја – хемијски агресивних, експлозивних, отровних и радиоактивних,

У његовој заштићеној околини:

- забрана градње објеката, забрана промене облика терена (нивелација терена, одношење или депоновање земље),
- забрана шумљавања терена, сече шума, вађења старих пањева, забрана просипања, одлагања и привременог или трајног депоновања отпадних и штетних материја – хемијски агресивних, експлозивних, отровних и радиоактивних;
- изградња инфраструктуре, индустријских објеката и постројења, као и других радова дозвољавају се под посебним условима надлежног завода за заштиту споменика културе, уз претходно обезбеђење заштитних археолошких ископавања и адекватне презентације налаза
- забрана неовлашћеног прикупљања покретних археолошких налаза.

II. Утврђују се следеће опште мере заштите и услови чувања и коришћења за остала културна добра и њихову заштићену околину у обухвату овог плана, до утврђивања граница и зона са диференцираним режимима заштите, изградње и уређења простора:

- мере техничке заштите и други радови на споменицима културе и њиховој заштићеној околини могу да се изводе само под условима и на начин утврђен прописом из надлежности заштите културних добара;
- забрањује се раскопавање, рушење, преправљање, презиђивање, прерађивање и вршење било каквих радова који могу нарушити својства културних добара;
- забрањује се коришћење или употреба културних добара у сврхе које нису у складу са њиховом природом, наменом и значајем, или на начин који може довести до њиховог оштећења;
- ограничава се изградња привредних објеката и сточних фарми у заштићеној околини културних добара, а у складу са режимима заштите;
- изградња инфраструктурних, стамбених и других објеката предвиђених овим Просторним планом и одговарајућим урбанистичким планом у заштићеној околини културних добара врши се под условима који ће се утврђивати по сваком појединачном захтеву од стране Завода за заштиту природе или надлежног завода за заштиту споменика културе сходно законским овлашћењима;
- сачувати визуелне маркантне и карактеристичне коридоре у којима се не сме дозволити градња високих објеката који би заклонили визуру јединства и склада природе и људских творевина;
- забрањује се превођење свих надземних инсталација у заштићеној околини културних добара;
- ако се приликом пољопривредних или других радова наиђе на материјалне остатке прошлости – добра која уживају претходну заштиту према Закону о културним добрима, радови се морају прекинути како би се добро сачувало од евентуалног оштећења, и о томе обавестити надлежни завод за заштиту споменика културе;
- у заштићеној околини културних добара при свакој врсти радова обавезна су претходна истраживања надлежног завода за заштиту споменика културе;

- омогућити перманентно истраживање културних добара, што подразумева и редовне увиде у њихово стање као и спровођење њиховог несметаног фотографисања на целој територији АП Војводине;
- очување свих природних вредности простора (рељеф, морфологија терена, зелене површине, парк, садни материјал, дрвореди);
- заштита, уређење и презентација установљених и предвиђених непокретних културних добара за заштиту, очување аутентичности и њиховог изворног окружења;
- укључивање културног наслеђа у европске и националне путеве културе;
- могућа пренамена неких културних добара и њихова интеграција у савремени животни амбијент само уз услове са посебним мерама заштите које издаје Републички завод за заштиту споменика културе;
- дозвољава се туристичка интерпретација непокретног и нематеријалног културног наслеђа у границама које не угрожавају културно добро, а која захтева међуинституционалну сарадњу служби заштите и туристичких организација

III. Утврђују се посебне мере заштите и услови чувања археолошких локалитета и њихове заштићене околине дефинисане овим планом, до утврђивања граница и зона са диференцираним режимима заштите, изградње и уређења простора:

- сакрална здања у рушевинама, где за то постоје могућности, пожељно је у целости обновити, према подацима о првобитном изгледу или аналогима, а у складу са условима надлежног завода за заштиту споменика културе;
- цркве у археолошким остацима – црквине, потребно је након истраживања рестаурирати или конзервирати, ради очувања дигнитета некадашњег сакралног простора;
- конзервација и презентација археолошких остатака на отвореном простору мора бити таква да обезбеди потпуну сигурност од пропадања, а евентуална презентација остатака -евидентираних археолошких локалитета или оних које ће се открити током будућих истраживања могућа је уз заштитна надзиђивања;
- забрањује се ширење савремених гробаља на простор старих сакралних некропола;
- предуслов презентације старих сакралних некропола са већим бројем очуваних надгробних споменика јесте чишћење локалитета од дивље вегетације и познијих наслага земље;
- археолошки локалитети се не смеју уништавати и на њима вршити неовлашћена прекопавања, ископавања и дубока заоравања (преко 30 cm);
- за положај трасе и извођење подземних електричних водова и других инсталација (водовода, канализације, оптичких каблова) прибављају се услови и сагласност надлежног завода за заштиту споменика културе и обезбеђује стални археолошки надзор у току извођења радова;
- у непосредној околини овим планом дефинисане или утврђене заштићене околине археолошких локалитета инвестициони радови спроводе се уз повећане мере опреза и обезбеђење археолошког надзора;
- дозвољава се инфраструктурно опремање и уређење овим планом дефинисане или утврђене заштићене околине археолошких локалитета према посебним условима и уз сагласност надлежног завода за заштиту споменика културе;
- забрањује се неовлашћено прикупљање покретних археолошких површинских налаза.

У току поступка израде и усвајања просторних планова и планске документације морају се обавити претходно археолошко рекогносцирање и по потреби истраживања у циљу да се дефинише положај археолошких остатака на катастарском плану и утврде мере заштите, а све како би се предупредиле потешкоће код реализације урбанистичких

пројеката и других пројеката изградње на просторима где је регистровано археолошко наслеђе. Потребно је да се интензивирају археолошка рекогносцирања на простору економски неразвијених и слабо развијених и пограничних јединица локалне самоуправе, као и оних јединица локалне самоуправе где је висок степен негативног природног прираштаја. У резервисаним археолошким зонама може се вршити само одржавање, процена законски заштићених добара на том нивоу заштите првенствено подразумева задржавање постојеће функције и/или увођење нове функције која се прилагођава могућностима обухваћеног подручја планом.

Опште мере приликом урбанистичког планирања подразумевају да се без посебних услова и мера техничке заштите за сва добра која су евидентирана и под претходном заштитом додатно мора обезбедити:

- забрана неовлашћеног копања, одношења камена и земље са налазишта;
- забрана промене конфигурације терена;
- забрана сечења стабала или пошумљавања терена;
- забрана изградње инфраструктуре, индустријских објеката и постројења;
- забрана неовлашћеног прикупљања покретних археолошких налаза;
- забрана извођења рударских радова, забрана просипања, одлагања и привременог или трајног депоновања отпадних и штетних материја – хемијски агресивних, експлозивних, отровних и радиоактивних.

Опште мере приликом урбанистичког планирања подразумевају да се без посебних услова и мера техничке заштите **на објектима народног градитељства** (воденице, стругаре и др), (који су евидентирани и под претходном заштитом) не могу вршити:

- Радови који могу угрозити и променити изворни изглед архитектуре, хоризонтални и вертикални габарит, облик и нагиб крова, конструктивне и декоративне елементе, оригиналне материјале и типске карактеристике, статичку безбедност објеката;
- преправка, доградња и надградња, складиштење материјала и стварање депонија, изградња објеката који својом архитектуром, габаритом и висином угрожавају културно добро;
- изградња објеката инфраструктуре дозвољена без услова и надзора надлежне установе заштите;
- извођење грађевинских радова и промена облика терена уколико није гарантовано очување изворне матрице, вегетације и да су претходно обезбеђена археолошка истраживања.

Опште мере приликом урбанистичког планирања подразумевају да се без посебних услова и мера техничке заштите **на осталим објектима градитељског наслеђа – грађанска и сакрална архитектура**, (који су евидентирани и под претходном заштитом) примењују исте мере правне и техничке заштите као код утврђених културних добара – споменика културе:

- конзерваторски пројекти могу се код неких објеката дизајнирати тако да остваре помирење интегритета и особености изворног решења са прихватљивим стандардима савременог живота;
- опште мере приликом урбанистичког планирања подразумевају да се без посебних услова и мера техничке заштите на старим гробљима, (која су евидентирани и под претходном заштитом) не могу вршити;

-складиштење материјала и стварање депонија отпада на деловима гробља са најстаријим споменицима, уклањање старих споменика како би се ослободио простор за ново сахрањивање, одношење надгробника и прекопавање гробних места, измештање или оштећивање канотафа без услова и сагласности службе заштите; изградња објеката дозвољена је само под условима и надзором службе заштите.

Опште мере приликом урбанистичког планирања подразумевају да се без посебних услова и мера техничке заштите **на ратним меморијалима и спомен чесмама**, (који су евидентирани и под претходном заштитом) не могу вршити:

-измена изгледа објекта или локалитета меморијалног карактера који могу да угрозе његове меморијалне вредности и одговарајуће сећање на догађаје или личности на које се меморијали односе;

-изградња привремених објеката у заштићеној околини објекта или локалитета меморијалног карактера који нису у вези са меморијалом и догађајима или личностима на које се односе, осим уколико се ради о манифестацијама културног, просветног или туристичког карактера, када се дозвола може дати на основу прописаних услова надлежног завода за заштиту споменик културе;

-девастација споменика и спомен-чесми, њихових градивних елемената и инсталација.

Опште мере приликом урбанистичког планирања подразумевају да се без посебних услова и мера техничке заштите **на археолошким налазиштима** која су проглашена за непокретна културна добра и у њиховој заштићеној околини, као и у зони археолошких локалитета који су евидентирани као непокретности које уживају претходну заштиту:

-потребно је пре предузимања било каквих земљаних радова тражити посебне услове заштите од надлежног Завода;

-на овим локалитетима дозвољена је изградња инфраструктуре и извођење грађевинских радова само уз претходно прибављање појединачних мера заштите и обезбеђивање заштитних археолошких ископавања, праћења радова и адекватне презентације налаза;

-мере заштите археолошких налазишта укључују и археолошку контролу приликом земљаних радова већег обима у оквиру целе зоне обухваћене Просторним планом и ван наведених локација и парцела на којима су евидентирани археолошки локалитети, што подразумева благовремено обавештавање надлежног Завода за заштиту о планираним радовима;

-заштита евидентираних археолошких локалитета подразумева обавезу да се, у складу са Законом о културним добрима, у планску и урбанистичку документацију уградње услови и мере заштите утврђени од стране надлежног Завода за заштиту културних добара.

Заштита наслеђа кроз планска документа у складу са савременом конзерваторском праксом

Културни предео (или пејзаж) препознат је у оквиру Конвенције о заштити Светске културне и природне баштине још 1992. године. Предео је битна компонента људског окружења, израз разноликости заједничке културне и природне баштине и темељ идентитета. Поставке и принципи заштите и уређења предела утемељени су и одредницама прописаних Законом о потврђивању Европске конвенције о пределу. Заштита и унапређење културних предела помаже очувању колективне меморије народа и културног идентитета људских заједница. Заштита, очување и изградња предела је јединствен и трајан процес, уз свест о томе да је споменичко наслеђе културни капитал који може да омогући обнову на различитим пољима људских делатности. Савремени

приступ одрживог развоја подразумева заштиту, управљање и планирање свих типова предела те је стога неопходно укључивање тематике предела у законске оквире који промовишу просторно и урбанистичко планирање, заштиту природе и животне средине. Спој природних и културних карактеристика чини сваки предео јединственим, а препознавањем и издвајањем типова предела остварују се основни предуслови за њихову заштиту и унапређење.

Иако је у пракси заштите непокретног културног наслеђа још увек недовољно препознат, а тако и необрађен појам културног предела, не смемо а да се не осврнемо на неопходност његовог очувања, нарочито када су у питању изузетно препознатљиви предели попут војвођанских руралних насеља. За разлику од Културних предела Бача, Сремских Карловаца, Фрушке горе и Вршачких планина, чије су вредности сагледане кроз просторно-планску документацију и просторни оквири институционализовани, панонски тип насеља није доживео такав третман. Мишљења смо да ови културни предели представљају важан део културног идентитета Војвођана и да их је потребно очувати, пре свега кроз просторно-планска документа. У поглављу које се односи на рурални развој и уређење села РППАПВ 2021-2035. јасно су дефинисане карактеристике панонског типа насеља, чијим очувању треба тежити у што већој мери, истовремено поштујући савремене потребе становништва. У циљу очувања препознатљивог карактера руралних насеља панонског типа предлажемо следеће:

1. Очување збијеног типа насеља, које је компактно у односу на пољопривредно земљиште које га окружује;
2. Поштовање плански прављене структуре насеља, са улицама које се секу под правим углом, центром села у коме доминира црква и кућама распоређеним на правилним парцелама уједначених величина;
3. Поштовање планске орјентације стамбених објеката у односу на уличну регулацију;
4. Очување плански утврђеног правила изградње приземних стамбених објеката;
5. Очување традиционалне архитектуре и њених елемената у што већој мери, било да се ради о кућама или другим објектима народог градитељства;
6. Имплементација основних обележја кућа панонског типа у савременој градњи - издужена основа, подужни трем са дрвеним стубовима, двосливни кров прекривен бибер-црепом, високо издигнуто приземље, двокрилни дрвени прозорски оквири итд;
7. Спечавање изградње високих објеката у близини насеља који би заклонили визуру јединства и склада природе и људских творевина.

Важних циљеви доношења Регионалног Просторног плана Аутономне покрајине Војводина су:

- валоризација подручја и дефинисање културног предела;
- утврђивање дугорочне концепције заштите, очувања и унапређења вредности културног наслеђа у контексту његовог културног диверзитета, слојевитости, мултикултуралности, мултиконфесионалности и мултинационалности;

- дефинисање значаја културног наслеђа за социјалну кохезију и идентитет локалне заједнице на бази његове валоризације;
- укључивање културног наслеђа и његовог окружења у политике развоја;
- постизање рационалне организације и уређења простора, усклађивањем коришћења простора са могућностима и ограничењима условљених споменичким и природним вредностима, са потребама дугорочног социјалног и економског развоја;
- дефинисање мера за заштиту и одрживо коришћење природних вредности кроз заштиту предела и заштићених подручја;
- туристичка валоризација културне и природне баштине;
- обезбеђење просторних услова за реализацију концепта трајно одрживог (уравнотеженог) развоја, посебно за развој туризма, руралног развоја и других активности комплементарних функцији културног предела;
- утврђивање мера за обезбеђење адекватне превенције, минимизирања, мониторинга и контроле свих облика деградације и загађивања животне средине.

Препозната вредност културног наслеђа може послужити као развојни покретач у културном и привредном смислу једне регије, града, места, па и саме државе. У том смислу потребно је размотрити и дефинисати све моделе и методе креативног коришћења наслеђа.

Како би се спровела активна заштита културног наслеђа неопходно је успоставити сарадњу конзерватора, планера, власника и осталих заинтересованих страна у процесу очувања и коришћења наслеђа. Један од стратешких циљева јесте израда планова подручја посебне намене за непокретна културна добра која имају просторни карактер. Усвојени просторни и урбанистички планови не могу се мењати парцијално уколико се измене односе на непокретно културно добро и његову заштићену околину, без сагласности службе заштите. Сагласност се мора добити у поступку доношења одлуке о измени просторног или урбанистичког плана или изради плана нижег реда или урбанистичког пројекта.

Како би културно наслеђе могло да се сачува неопходно је водити рачуна о уравнотеженом односу изворних градитељских облика културног добра и савремених појава, посебно у урбаним срединама како би се културна добра могла користити у стамбене, туристичке, културне, просветне, привредне и друге примерене сврхе.

Неопходно је спроводити континуирану едукацију и промоцију културних вредности наслеђа за ширу јавност, како и континуирано едуковање власника, корисника и управника културног наслеђа о њиховим могућностима, правима о обавезама као основи за одрживо коришћење културне баштине.

Поред очувања саме непокретности која има споменичка својства неопходно је препознати и потребу очувања простора око њега, и потребу очувања визура који чине неодвојиви део доживљаја неког амбијента. Зато је неопходно препознати и заштити околину културног добра како би се сачувала сагледивост и целокупност његових споменичких вредности, као и визуре урбаних и руралних предела.